

Jaarrekening 2017

**NATUUR
& MILIEU**

Natuur & Milieu
Arthur van Schendelstraat 600
3511 MJ Utrecht

Inhoudsopgave

1	Balans per 31 december 2017	3
2	Staat van baten en lasten over het boekjaar 2017	4
3	Kasstroomoverzicht	5
4	Grondslagen voor waardering en van resultaatbepaling	6
5	Toelichting op de balans per 31 december 2017	9
6	Toelichting op de staat van baten en lasten over 2017	13
7	Verdeling uitvoeringskosten naar bestemming	17
8	Toelichting verdeling uitvoeringskosten naar bestemming	18
9	Overige gegevens	
	Vaststelling en goedkeuring	19
	Resultaatbestemming	19
	Gebeurtenissen na balansdatum	19
	Bijlage: Begroting 2018	20

1. Balans per 31 december 2017

Na verwerking resultaatbestemming

		31 december 2017	31 december 2016
ACTIVA	ref.		
Immateriële vaste activa	5.1	57.418	107.598
Materiële vaste activa	5.2	409.821	108.054
Vorderingen en overlopende activa	5.3	3.240.166	3.281.464
Effecten	5.4	166.789	154.996
Liquide middelen	5.5	3.113.268	2.263.200
		6.520.223	5.699.661
Totaal		6.987.462	5.915.313
PASSIVA			
Reserves en fondsen	5.6		
- Reserves			
. Continuïteitsreserve		3.463.173	3.696.703
. Bestemmingsreserves		372.746	461.976
		3.835.919	4.158.679
. Bestemmingsfondsen		30.862	12.715
		3.866.781	4.171.394
Kortlopende schulden	5.7	3.120.681	1.743.919
Totaal		6.987.462	5.915.313

2.2 Staat van baten en lasten

		Werkelijk 2017	Begroot 2017	Werkelijk 2016
Baten:				
- Baten van particulieren	6.1	362.734	300.000	360.870
- Baten van bedrijven	6.2	1.296.307	2.411.398	1.234.648
- Baten van loterijorganisaties	6.3	2.269.844	1.800.000	1.931.001
- Baten van subsidies van overheden	6.4	372.665	401.291	1.770.344
- Overige baten van overheden	6.5	248.297	241.747	
- Baten van andere organisaties zonder winststreven	6.6	941.077	6.000	647.604
Som van de geworven baten		5.490.924	5.160.436	5.944.468
- Baten als tegenprestatie producten en/of diensten	6.7	144.204	94.539	127.311
- Overige baten	6.8	-	-	-
Som van de baten		5.635.128	5.254.975	6.071.779
Lasten:				
Besteed aan doelstellingen				
- Campagnes	6.9	2.078.333	2.056.043	2.381.158
- Programma's (Voedsel, Energie en Mobiliteit)		2.717.216	2.190.358	3.159.851
- Overige		523.095	779.673	696.613
		5.318.644	5.026.073	6.237.622
Wervingskosten	6.10	129.954	151.913	177.472
Beheer en administratie	6.11	495.537	451.989	521.361
Som van de lasten		5.944.135	5.629.975	6.936.456
Saldo voor financiële baten en lasten		309.007-	375.000-	-864.677
- Saldo financiële baten en lasten	6.12	7.399-	25.000	37.318
Saldo van baten en lasten		316.405-	350.000-	-827.359
Resultaat bestemming				
Toevoeging/ontrekking aan:				
- Continuïteitsreserve		233.530-	-	933.439-
- Bestemmingsreserves				
<i>Onttrekking Reserve Ziekteverzuim</i>		-	-	-
<i>Onttrekking Bestemmingsreserve projecten</i>		101.022-	-	99.808
<i>Bestemmingsreserve Zeekracht</i>		-	-	-
- Bestemmingsfondsen				
<i>Onttrekking Donateursbaten Zeekracht</i>		18.147	-	6.272

3. Kasstroomoverzicht (volgens de indirecte methode)

(De cijfers tussen haakjes verwijzen naar de toelichting.)

Bedragen * € 1.000

	<u>2017</u>	<u>2016</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Bedrijfsresultaat	316-	827-
Aanpassingen voor:		-
- Afschrijvingen	195	130
- Veranderingen in werkkapitaal		
- Voorraden	-	-
- Kortlopende vorderingen (1)	41	92-
- Kortlopende schulden (2)	109	459
- Aanpassing reserve doorlopende projecten	-	-
- Langlopende lening kwijtgescholden	-	-
- Voorzieningen	-	-
- Nog te besteden projectgelden	1.269	29-
	<u>1.419</u>	<u>337</u>
Kasstroom uit bedrijfsoperaties	<u>1.297</u>	<u>360-</u>
Kasstroom uit operationele activiteiten	1.297	360-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		
Investerings in materiële vaste activa	448-	84-
Desinvesteringen in materiële vaste activa	-	-
Aankopen beleggingsportefeuille	-	-
Verkoop uit beleggingsportefeuille	-	-
Verkregen reserves van Zeekracht	-	-
	<u>-</u>	<u>-</u>
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	448-	84-
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		
Aflossing leningen o/g	-	-
Toename/Afname geldmiddelen	<u>850</u>	<u>444-</u>
Liquide middelen per 1 januari	2.263	2.708
Netto toename/afname	<u>850</u>	<u>445-</u>
Liquide middelen per 31 december	<u>3.113</u>	<u>2.263</u>

Toelichtingen (zie voor de cijfers de toelichting op de balans)

1. Kortlopende vorderingen

	31-12	01-01
Te vorderen opbrengsten	524	585
Debiteuren	849	663
Overigen	1.867	2.034
	<u>3.240</u>	<u>3.281</u>

2. Kortlopende schulden

Crediteuren	339	494
Belastingen en premies sv	184	305
Overige schulden	1.066	680
	<u>1.588</u>	<u>1.480</u>

4. Grondslagen voor waardering en van resultaatbepaling

Algemeen

Natuur & Milieu is sinds juni 2017 gevestigd aan de Arthur van Schendelstraat 600, 3511 MJ te Utrecht.

De statutaire doelstelling van de stichting is:

"Het leveren van een herkenbare bijdrage aan een duurzame samenleving, nationaal en internationaal. Daarbij zet de stichting zich in voor de ecologische dimensie van duurzame ontwikkeling (een schoon milieu voor huidige en toekomstige generaties, een rijke natuur en een divers landschap) met oog voor de sociale en economische aspecten ervan en voorts al hetgeen met een en ander rechtstreeks of zijdelings verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin des woords. Het maken van winst wordt niet beoogd." De statuten van de stichting zijn voor het laatst gewijzigd op 20 november 2014.

Stelselwijziging

De jaarrekening is opgesteld conform Richtlijn 650 voor Fondsenwervende organisaties van de Raad voor de Jaarverslaggeving (RJ650). Deze richtlijn is in 2017 herzien, wat naast een herrubricering van de posten in de Staat van Baten en Lasten heeft geleid tot een stelselwijziging met betrekking tot de verwerking van de baten uit nationale loterijen. Tot 2017 vond verwerking van baten uit nationale loterijen plaats in het jaar waarin de bate uit de actie van derden was ontvangen. Onder de nieuwe RJ650 dienen de beneficianten de bate te verantwoorden in het jaar waarin deze is toegezegd. Op basis van de nieuwe grondslagen is de toegezegde bate uit de loterij 2017 (welke wordt ontvangen in 2018) verwerkt in boekjaar 2017 en de bate uit de loterij 2016 (welke is ontvangen in 2017) in boekjaar 2016. De doorgevoerde stelselwijziging in 2017 leidt tot een vermogensmutatie in de continuïteitsreserve 2016 van € 1.800.000. Tegenover de mutatie in de continuïteitsreserve staat een verhoging van € 1.800.000 van de post nog te ontvangen Nationale Postcode Loterij gelden. De stelselwijziging heeft niet geleid tot een wijziging van het resultaat in 2016 of 2017. De vergelijkende cijfers over 2016 zijn aangepast.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit de liquide middelen, waarbij vreemde valuta direct zijn verantwoord tegen de koersen, waartegen zij zijn ver- of gekocht. Ontvangsten en uitgaven uit hoofde van interest of belegging zijn opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten.

Onder de investeringen in materiële vaste activa zijn alleen de investeringen opgenomen waarvoor in het lopende boekjaar geldmiddelen zijn opgeofferd.

Transacties waarbij geen in- of uitstroom van kasmiddelen plaatsvindt, waaronder waardestijging beleggingen en financiële leasing, zijn niet in het kasstroomoverzicht opgenomen.

Schattingen

Bij toepassing van de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening vormt de directie van Natuur & Milieu zich verschillende oordelen en schattingen die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. Indien het voor het vereiste inzicht noodzakelijk is zijn de aard van de oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de desbetreffende jaarrekeningpost.

Grondslagen voor waardering activa en passiva

Algemeen

Als houder, sinds 2003, van het CBF-Keur is de jaarrekening van Natuur & Milieu ingericht conform de Richtlijn Verslaggeving Fondsenwervende Instellingen (Richtlijn 650).

Activa en verplichtingen worden in het algemeen gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs of de actuele waarde. Indien geen specifieke waarderingsgrondslag is vermeld vindt waardering plaats tegen de verkrijgingsprijs. In de balans, de staat van baten en lasten en het kasstroomoverzicht zijn referenties opgenomen. Met deze referenties wordt verwezen naar de toelichting.

Indien noodzakelijk wordt op vorderingen een voorziening in mindering gebracht voor oninbaarheid.

Vergelijking met voorgaand jaar

De vergelijkende cijfers zijn aangepast vanwege de doorgevoerde stelselwijzigingen. De vordering op de Nationale Postcode Loterij is als vordering opgenomen en direct in het continuïteitsreserve verwerkt. Daarnaast het model Staat van Baten Lasten aangepast volgens de verplichte richtlijn RJ 650. De vergelijkende cijfers zijn tevens aangepast naar het nieuwe model.

Materiële vaste activa

De bedrijfsmiddelen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs onder aftrek van afschrijvingen gebaseerd op de economische levensduur. Voor meubilair is de economische levensduur gesteld op 5 jaar, voor automatiseringsapparatuur en ontwikkelde software op 3 jaar, en voor interne verbouwingen op 5 jaar.

De Stichting beoordeelt op iedere balansdatum of er aanwijzingen zijn dat een vast actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien dergelijke indicaties aanwezig zijn, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld. Indien het niet mogelijk is de realiseerbare waarde voor het individuele actief te bepalen, wordt de realiseerbare waarde bepaald van de kasstroomgenererende eenheid waartoe het actief behoort.

In zoverre wordt vastgesteld dat een bedrijfsmiddel niet langer economisch rendabel is, wordt dit bedrijfsmiddel door middel van een extra afschrijving tot op nihil afgeschreven.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs. Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering. Vorderingen hebben een looptijd van korter dan 1 jaar, tenzij expliciet anders is vermeld in de betreffende toelichting.

Effecten

De participaties zijn gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum opgegeven door de bewaarder van het participatieregister ANT Custody. Op- en afwaarderingen muteren in het eigen vermogen in de reserve waardeverschillen beleggingen.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas-, banktegoeden en direct opeisbare deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Reserves en fondsen

Het eigen vermogen van de Stichting wordt ingedeeld in diverse reserves. Jaarlijks wordt het resultaat door het bestuur bestemd. De stichting heeft een continuïteitsreserve gevormd voor de dekking van risico's op korte termijn en om zeker te stellen dat zij ook in de toekomst aan haar verplichtingen kan voldoen. In de bestemmingsreserve is een reserve donateursbaten opgenomen voor gelden die bestemd zijn voor projecten die over het jaar heen lopen. Als gevolg van een stelselwijziging is in 2013 een bestemmingsreserve gevormd voor de reguliere opbrengsten van de Nationale Postcode Loterij gelden in doorlopende projecten. De reserve Ziekteverzuim is gevormd voor het afdekken van financiële risico's met betrekking tot langdurig ziekteverzuim.

De reserve Zeekracht en waardeverschillen beleggingen hebben beiden betrekking op de participaties meewind. Voor de baten van de donateurs Zeekracht is een bestemmingsfonds opgenomen.

Schulden en overige passiva

Schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden in de waardering bij de eerste verwerking opgenomen.

Operationele leasing

Bij de Stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan het eigendom verbonden zijn, niet bij de Stichting liggen. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst-en-verliesrekening over de looptijd van het contract.

Grondslagen van resultaatbepaling

De baten uit eigen fondsenwerving zijn projectgerelateerde baten met een contractueel vastgelegde bestemming en op te leveren prestaties. De betreffende baten en lasten worden ten gunste van het resultaat gebracht in het jaar waarop deze betrekking hebben.

Dit gebeurt conform de 'percentage of completion methode' van de tot de rapportagedatum verrichte prestaties ten behoeve van het project. De bepaling van het % gereed vindt plaats op basis van de tot de rapportagedatum gemaakte projectlasten in verhouding tot de geschatte totale projectlasten. Een positief resultaat op een project wordt pas bij realisatie genomen; een negatief resultaat op projecten wordt genomen indien voorzien.

De opbrengsten van de Nationale Postcode Loterij worden in totaliteit ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in het jaar waar de baten betrekking op hebben.

De in het resultaat vrijgevallen baten kunnen aan de daartoe gevormde bestemmingsreserve projecten worden toegevoegd.

Subsidies van overheden worden eerst gepassiveerd en komen ten gunste van het resultaat naar gelang de gesubsidieerde lasten zich voordoen.

Baten uit nalatenschappen worden verantwoord in het boekjaar waarin de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. De kosten worden toegerekend aan de verslagperiode waarop zij betrekking hebben. Verliezen worden genomen zodra deze voorzienbaar zijn.

Lasten

De lasten worden bepaald op historische basis en toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Personeelsbeloningen

Lonen, salarissen en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de staat van baten en lasten voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Natuur & Milieu heeft alle pensioenregelingen verwerkt volgens de verplichtingenbenadering.

De pensioenregeling is ondergebracht bij de Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw (BPL).

De over het verslagjaar verschuldigde premie wordt als last verantwoord. Mutaties in de pensioenvoorziening worden ook in de staat van baten en lasten verwerkt. Het bedrag dat als pensioenvoorziening is opgenomen, is de beste schatting van de nog niet afgefinancierde bedragen die noodzakelijk zijn om de desbetreffende verplichtingen per balansdatum af te wikkelen.

Afschrijvingen op materiële vaste activa

Materiële vaste activa worden vanaf het moment van ingebruikname afgeschreven over de verwachte toekomstige gebruiksduur van het actief. Indien een schattingswijziging van de toekomstige gebruiksduur plaatsvindt, dan worden de toekomstige afschrijvingen aangepast. Boekwinsten en - verliezen uit de incidentele verkoop van materiële vaste activa zijn begrepen onder de afschrijvingen.

Rentebaten en rentelasten

Rentebaten en rentelasten worden tijdsevenredig verwerkt, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de betreffende activa en passiva. Bij de verwerking van de rentelasten wordt rekening gehouden met de verantwoorde transactiekosten op de ontvangen leningen die als onderdeel van de berekening van de effectieve rente worden meegenomen.

Toelichting op de specificatie en verdeling kosten naar bestemming

De toerekeningsystematiek van de lastenverdeling is gebaseerd op daadwerkelijk gerealiseerde declarabele uren en personele omzet binnen de doelstellingen.

De lasten op de verdeelstaat worden als volgt aan de activiteiten toegerekend:

- De kosten van Publiciteit en Communicatie worden verdeeld over de doelstellingen aan de hand van het gemiddelde aantal fte's.
- De salariskosten van uitvoerende medewerkers worden toeberekend op basis van de gerealiseerde declarabele uren en het gemiddelde aantal fte's op maandbasis. De kosten van ondersteunende medewerkers worden, voor zover er een rechtsteeks verband is, gedeeltelijk toegerekend aan de doelstellingen.
- De overige personele kosten, huisvestingskosten, bureaunkosten, organisatiekosten, algemene kosten en afschrijvingen worden verdeeld aan de hand van het gemiddeld aantal fte's per doelstelling/activiteit. Waar mogelijk worden kosten direct toegerekend.
- Materiële projectkosten zijn kosten gemaakt binnen de thema's ten bate van een specifiek project. Deze kosten zijn dan ook direct aan de doelstellingen toe te rekenen.

5. Toelichting op de balans per 31 december 2017

5.1 Immateriële vaste activa

	Software	
Stand per 1 januari 2017		
Aanschafwaarde	161.789	
Cum. waardeverm. en afschrijv.	<u>54.191</u>	
Boekwaarde per 1 januari 2017	<u><u>107.598</u></u>	
Mutaties		
Investerings	-	
In gebruik genomen Software	-	
Desinvesteringen	-	
Afschrijvingen	50.180	
Afschrijvingen desinvesteringen	-	
Stand per 31 december 2017		
Aanschafwaarde	161.789	
Cum. waardeverm. en afschrijv.	<u>104.371</u>	
Boekwaarde per 31 december 2017	<u><u>57.418</u></u>	
Afschrijvingspercentages	33,3%	

Immateriële vaste activa betreft de softwareontwikkeling van het project- en urenregistratiesysteem.

5.2 Materiële vaste activa

	Meubilair en inrichting	Automati- sering	Verbouwingen	TOTAAL
Stand per 1 januari 2017				
Aanschafwaarde	343.687	157.483	539.161	1.040.331
Cum. waardeverm. en afschrijv.	<u>331.459</u>	<u>130.783</u>	<u>470.034</u>	<u>932.276</u>
Boekwaarde per 1 januari 2017	<u><u>12.228</u></u>	<u><u>26.700</u></u>	<u><u>69.127</u></u>	<u><u>108.055</u></u>
Mutaties				
Investerings	123.727	2.320	320.538	446.585
Desinvesteringen	313.085	47.147	539.161	899.393
Afschrijvingen	19.803	18.634	106.382	144.818
Afschrijvingen desinvesteringen	313.085	47.147	539.161	899.393
Stand per 31 december 2017				
Aanschafwaarde	154.329	112.656	320.538	587.523
Cum. waardeverm. en afschrijv.	<u>38.177</u>	<u>102.270</u>	<u>37.255</u>	<u>177.702</u>
Boekwaarde per 31 december 2017	<u><u>116.152</u></u>	<u><u>10.387</u></u>	<u><u>283.283</u></u>	<u><u>409.821</u></u>
Afschrijvingspercentages	20,0%	33,3%	20,0%	

Vanwege de verhuizing naar het nieuwe pand is er geïnvesteerd in meubilair en verbouwingen. Dit verklaart de stijging in de boekwaarde.

5.3 Vorderingen

De post kan als volgt worden toegelicht:

	2017	2016
Debiteuren	849.148	662.600
Nog te ontvangen Nationale Postcode Loterij gelden	1.800.000	1.800.000
Te ontvangen opbrengsten (1)	523.573	584.618
Te ontvangen nalatenschappen	-	70.000
Nog te ontvangen rente	5.422	24.370
Overige vorderingen (2)	62.024	139.877
	<u><u>3.240.166</u></u>	<u><u>3.281.464</u></u>

Ultimo 2017 zijn alle vorderingen op oninbaarheid beoordeeld. Er is een voorziening getroffen van € 19.038.

(1) In de post te ontvangen opbrengsten zijn de opbrengsten en subsidies opgenomen die contractueel zijn toegekend en conform betaalschema nog gefactureerd mogen worden.

(2) De post overige vorderingen bestaat uit vooruitbetalingen inzake huur, verzekeringen en kosten. De daling komt hoofdzakelijk doordat in 2016 een huur factuur voor 3 maanden vooruit is betaald. In 2017 is 1 maand huur vooruitbetaald.

Het verloop van de voorziening op debiteuren kan als volgt worden weergegeven:

	2017	2016
Stand per 1 januari	10.000	168
Bij: toevoeging	19.038	9.832
Af: Afboeking t.l.v. de voorziening	<u>10.000-</u>	
Stand per 31 december	<u>19.038</u>	<u>10.000</u>

5.4 Effecten

Ultimo 2010 is besloten niet langer beleggingen aan te houden in de vorm van aandelen of obligaties.

Daarop is in 2012 een uitzondering gemaakt.

In dat jaar is in vervolg op de afspraken met het voormalig bestuur van de Coöperatie Club Zeekracht UA als invulling op de doelstelling van haar bestemmingsreserve door Natuur & Milieu een investering gedaan in participaties Meewind.

In 2015 heeft een switch plaatsgevonden in de verdeling van de participaties. De portefeuille bestaat uit 87,9582 participaties Zeewind bestaande Parken en 21,9896 participaties Zeewind Nieuwe Parken.

Waardering van deze participaties vindt plaats tegen actuele waarde.

	2017	2016
Stand per 1 januari	154.996	155.701
Aangeschaft in het boekjaar	-	-
Verkocht in het boekjaar	-	-
Waardeverandering van beleggingen	<u>11.793</u>	<u>704-</u>
Stand per 31 december	<u>166.789</u>	<u>154.996</u>
% van de Continuïteitsreserve	4,8%	4,2%

De effecten staan ter vrije beschikking van de Stichting.

5.5 Liquide middelen

	2017	2016
Stand per 1 januari	2.263.200	2.707.947
Mutaties boekjaar	850.068	444.747-
Stand per 31 december	<u>3.113.268</u>	<u>2.263.200</u>

Hieronder zijn opgenomen de direct opeisbare gelden bij bank- en giro-instellingen.

Betalingsverkeer loopt via de rekening bij de Rabobank.

De Rabobank heeft een garantie afgegeven ten bate van de verhuurder van de Arthur van Schendelstraat 600 groot € 61.895,93. Deze garantie heeft als onderpand een depositorekening bij de Rabobank van dezelfde omvang als de garantie. De overige liquide middelen zijn allen ter vrije beschikking van de Stichting.

5.6 Reserves en fondsen

Continuïteitsreserve	2017	2016
Stand per 1 januari	3.696.703	2.830.142
Cumulatief effect stelselwijziging		1.800.000
Mutatie n.a.v. resultaatverdeling	233.530-	933.439-
Stand per 31 december	<u>3.463.173</u>	<u>3.696.703</u>

Het beleid van de stichting ten aanzien van de functie en gewenste hoogte van de reserves en fondsen is in 2017 aangepast en vastgesteld. De gewenste hoogte van de continuïteitsreserve is 4,0 mln.

Hiermee kan de N&M een jaar lang aan de vaste verplichtingen voldoen.

Met dit beleid blijft de organisatie ruimschoots binnen de door de GDN opgestelde richtlijn 'Reserves Goede Doelen' waarbij de aan te houden continuïteitsreserve maximaal 1,5 maal de kosten van de werkorganisatie bedraagt.

Bestemmingsreserves

	2017	2016
Doorlopende projecten:		
Stand per 1 januari	166.980	67.172
Mutaties:	101.022-	99.808
Stand per 31 december	<u>65.958</u>	<u>166.980</u>

Veel projecten lopen over het kalenderjaar heen. Financiering wordt bij het begin van een project voor de gehele looptijd begroot. Dit heeft tot gevolg dat er aan het einde van een jaar financiering (in dit geval gelden van de postcodeloterij) op lopende projecten is bestemd waarvoor nog geen kosten zijn gemaakt. Omdat deze kosten wel gemaakt zullen gaan worden voor deze projecten is hiervoor een bestemmingsreserve gevormd.

Ziekteverzuim:	2017	2016
Stand per 1 januari	140.000	140.000
Mutaties: Bestemming resultaat;	-	-
Stand per 31 december	<u>140.000</u>	<u>140.000</u>

De reserve kan worden ingezet om de kosten van vervanging van langdurig zieken te financieren, zodat de organisatie haar ambitie kan blijven waarmaken.
De gewenste omvang van de reserve moet het mogelijk maken 2 langdurig zieken (tegen een gemiddeld salaris van € 70.000) gedurende een jaar te vervangen.

Zeekracht:	2017	2016
Stand per 1 januari	130.000	130.000
Mutaties	-	-
Stand per 31 december	<u>130.000</u>	<u>130.000</u>

Deze reserve is gevormd om tekorten binnen het project Zeekracht mee te dekken en om, indien de toekomstige herwaarderingsreserve niet toereikend blijkt te zijn, waardevermindering van de participaties Meewind mee op te vangen.

Reserve waardeverschillen beleggingen	2017	2016
Stand per 1 januari	24.996	27.026
Dotatie/Onttrekking	11.792	2.030-
Stand per 31 december	<u>36.788</u>	<u>24.996</u>

De reserve waardeverschillen beleggingen is in 2013 gevormd ter beheersing van het risico van waardeverschillen van de participaties Meewind. De herwaardering door ANT van de intrinsieke waarde van de participaties is per 31/12/2017 aan deze reserve toegevoegd.

Totaal bestemmingsreserves:	<u>372.746</u>	<u>461.976</u>
------------------------------------	----------------	----------------

Bestemmingsfondsen

Bestemmingsfonds Donaties Zeekracht	2017	2016
Stand per 1 januari	12.715	6.443
Mutaties	18.147	6.272
Stand per 31 december	<u>30.862</u>	<u>12.715</u>

Wanneer door derden aan een deel van de middelen een specifieke besteding is gegeven dient dit deel aangemerkt te worden als bestemmingsfonds.

In 2013 is een bestemmingsfonds gevormd voor donateursbaten Vrienden van Zeekracht die ingezet kan worden voor het realiseren van projecten met betrekking op wind op zee.

5.7 Schulden korter dan 1 jaar

<i>Belastingen en premies sociale verzekeringen</i>	2017	2016
Loonbelasting	70.531	83.461
BTW	113.128	222.016
Totaal belastingen en premies sociale verzekeringen	<u>183.659</u>	<u>305.477</u>
<i>Overige schulden en overlopende passiva</i>		
Crediteuren	338.949	494.308
Nog te besteden projectgelden (1)	1.532.373	263.555
Te betalen oude verlofrechten	108.240	114.211
Nog te betalen pensioenpremies (2)	73.804	111.857
Nog te betalen salariskosten	104.937	159.122
Ontvangen borggelden inwonende organisaties	7.428	23.161
Overige schulden (3)	<u>771.291</u>	<u>272.228</u>
	<u>2.937.022</u>	<u>1.438.443</u>
Totaal schulden korter dan 1 jaar	<u>3.120.681</u>	<u>1.743.919</u>

(1) De hier vermelde bedragen betreffen zowel vooruitontvangen projectgelden als toezeggingen waarvan de realisatie in 2017 of later plaatsvindt. In dit saldo is € 977k aan extra gelden trekking Nationale Postcode Loterij opgenomen voor project Nederland Zoemt.

(2) De pensioenpremies betreffen de nog te betalen openstaande nota's aan het BPL.

(3) De overige schulden bestaan uit vooruitgefactureerde bedragen (o.a. huur) en nog te betalen bedragen (o.a. Investeringsbijdrage nieuwe pand, accountantskosten en eenmalige uitkeringen).

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

<u>Huurcontracten:</u>	looptijd tot	Korter dan 1 jaar	Tussen 1-5 jaar	Langer dan 5 jaar
Plein 8D, Den Haag	30-9-2019	19.062	14.297	
Arthur van Schendelstraat 600, Utr	1-4-2027	<u>247.584</u>	<u>990.335</u>	<u>1.052.231</u>
		<u>266.646</u>	<u>1.004.632</u>	<u>1.052.231</u>

Per 1 juli is een nieuw pand aan de Arthur van Schendelstraat betrokken.

Het huurcontract is aangegaan voor een periode van 10 jaar.

Per 1 oktober is het pand aan Plein 8D te Den Haag betrokken.

De opzegtermijn van het huurcontract van Plein 8D in Den Haag bedraagt ten minste 6 maanden.

<u>Leasecontracten:</u>	looptijd tot	Huur op jaarbasis
		2017
Printers	31-12-2019	<u>30.000</u>

Het leasecontract is aangegaan voor een periode van 60 maanden en wordt op kwartaal basis betaald.

Erfenissen en legaten:

In 2006 is Natuur & Milieu in bezit gekomen van 1/16 gedeelte van een erfenis die belast is met vruchtgebruik. De erfenis is gestort op een vermogensrekening bij de ABN AMRO Bank. Het voor Natuur & Milieu bestemde gedeelte bedraagt € 19.568,84 na aftrek van successierechten.

In 2017 is Natuur & Milieu in bezit gekomen van 1/10 gedeelte van een erfenis die belast is met vruchtgebruik. De waarde van het Legaat is niet bekend gemaakt.

Stichting de Noordzee

Natuur en Milieu is met stichting de Noordzee per 1 januari 2016 een samenwerkingsverband aangegaan.

Deze overeenkomst liep tot en met 31 december 2017 en is verlengd tot en met maart 2018. Vanaf april 2018 zal een nieuwe samenwerkingsovereenkomst in werking treden.

CO2-emissie

De totale CO2-emissie van Natuur & Milieu over 2016 bedroeg 20 ton. In 2017 hebben wij een nieuw pand betreden waardoor er minder CO2 uitstoot heeft plaats gevonden. Toch is er voor gekozen om 20 ton te compenseren.

Natuur en Milieu probeert deze emissie te mitigeren en compenseert de emissie door de aankoop van Fairtrade Carbon Credits van FairClimateFund tegen een prijs van € 15,00 (excl. BTW) per ton CO2.

Belastingdienst

In april 2017 is met de belastingdienst een discussie ontstaan over, onder andere, de toepassing van de pro rata-regeling voor de btw. Het onderzoek loopt nog. De uitkomsten hiervan zijn thans nog niet bekend.

6. Toelichting op de staat van baten en lasten over 2017

BATEN

6.1 Baten van particulieren

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Baten particulieren:			
- Donaties en giften	311.079	300.000	290.870
- Nalatenschappen	51.655		70.000
Totaal baten particulieren	362.734	300.000	360.870

Toelichting Baten particulieren:

- Donaties	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Donatiebedrag N&M	277.933	265.000	255.776
Donatiebedrag Zeekracht	33.146	35.000	35.094
Totaal donatiebedrag	311.079	300.000	290.870
Aantal ontvangen donaties	16.888		17.882
Gemiddeld ontvangen bedrag	18		16

- In Kind bijdrage projecten

Onder "in kind" bijdragen worden niet financiële bijdragen aan projecten verstaan, bijvoorbeeld in de vorm van producten of uren die "om niets" worden verstrekt. Ten behoeve van de financiële transparantie zijn deze fysieke bijdragen 'gewaardeerd zowel aan de batenkant als aan de lastenkant (materiële lasten). De in kind bijdragen 2017 zijn verantwoord onder 'desbetreffende partnerbaten.

6.2 Baten van bedrijven

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
<i>Het bedrag kan als volgt gespecificeerd worden:</i>			
Jumbo Supermarkten	316.294		20.695
Greenchoice	135.357		101.288
ASN Bank	116.908		136.708
Volksbank N.V.	116.179		94348
Nederland Isoleert	76.989		64.801
Tennet TSO	68.735		78.287
Liander / Alliander	67.723		15.309
Stedin Nederland B.V.	53.460		13.328
PON Holding B.V.	51.186		-
Pitpoint BV	30.646		87.871
Pacombigroup	23.418		40.000
HOOM	7.583		107.417
Rabobank Nederland	5.000		40.000
Overige	226.830		434.596
Totaal	1.296.307	2.411.398	1.234.648

In de begroting zijn de baten van andere organisaties zonder winststreven opgenomen bij de opbrengsten bedrijven. Omdat in de oude RJ richtlijn beide werden verantwoord als Baten uit eigenfondsenwerving. De baten bedrijven en andere organisaties zonder winststreven zijn cumulatief circa € 175k lager dan begroot.

6.3 Baten van Loterijorganisaties

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Baten Nationale Postcode Loterij			
Jaarlijkse bijdrage	1.800.000	1.800.000	1.800.000
Reguliere baten Nationale Postcode Loterij	1.800.000	1.800.000	1.800.000
Saldo 1 januari doorlopende projecten extra trekking	-	-	131.001
Toekenning Nederland Zoemt	1.446.000		
Saldo 31 december doorlopende projecten extra trekking	976.156		
Baten projectgelden extra trekkingen NPL	469.844		131.001
Totaal baten Loterijorganisaties	2.269.844	1.800.000	1.931.001

Tussen de Stichting Nationale Postcode Loterij en Natuur & Milieu is in 1996 een vijfjarige overeenkomst gesloten, waarin is bepaald dat Natuur & Milieu als beneficiënt zal delen in de opbrengst van de loterij. Deze overeenkomst is, net als in voorgaande jaren, in 2015 met vijf jaar verlengd tot 2021. De jaarlijkse bijdrage voor 2017 is vastgesteld op € 1.800.000.

Bijdrage projectgelden extra trekkingen NPL:

De projectgelden extra trekking betreft het project Nederland Zoemt. Dit is een project van LandschappenNL, Naturalis, IVN en Natuur & Milieu. Gezamenlijk is € 1.446.000 ontvangen van de Nationale Postcode Loterij.

6.4 Baten van subsidies van overheden:

Opbrengsten die toe te rekenen zijn aan het lopend boekjaar zijn als volgt te verdelen:

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Ministerie van I&M	299.987		1.396.643
Gemeente Utrecht	57.904		19.340
Ministerie van EZ algemeen			121.940
RvO (EZ)	14.774		96.390
Gemeente Den Haag			99.055
Overige			36.976
Totaal baten van subsidies van overheden	372.665	401.291	1.770.344

De baten in 2016 zijn hoger dan de realistaie 2017 doordat er een tweetal grote projecten liepen voor het ministerie van I&M. De ontvangen subsidies zijn project gerelateerd. Er worden geen structurele subsidies ontvangen. De werkelijke cijfers over 2016 zijn niet gesplitst naar Baten van Subsidies van Overheden en Overige baten van overheden omdat dit praktisch niet uitvoerbaar is.

6.5 Overige baten van overheden:

Opbrengsten die toe te rekenen zijn aan het lopend boekjaar zijn als volgt te verdelen:

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Ministerie van I&M	178.494		
Overige	69803		
Totaal overige baten van overheden	248.297	241.747	-

De werkelijke cijfers over 2016 zijn niet gesplitst naar Baten van Subsidies van Overheden en Overige baten van overheden omdat dit praktisch niet uitvoerbaar is.

6.6 Baten van andere organisaties zonder winststreven:

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
<u>Baten andere organisaties zonder winststreven</u>			
Nederland Schoon	280.980		122.916
European Climate Foundation (ECF)	112.513		175.841
Greenpeace	75.900		13.398
Oxfam Novib	66.179		5.535
Adessium Foundation	56.599		94.090
Natuurmonumenten	43.198		30.000
Vereniging Milieudefensie	36.939		38.000
Wereld Natuur Fonds	31.198		47.975
Vereniging LTO Noord	28.926		14.638
Stichting Afvalfonds Verpakkingen	23.175		4.275
De Natuur- en Milieufederaties DPM	22.052		10.500
Vogelbescherming Nederland	21.719		30.000
Overige	141.700		60.436
Totaal	941.077	6.000	647.604
Som van de geworven baten	5.490.924	5.160.436	5.944.468

In de begroting zijn de baten van andere organisaties zonder winststreven opgenomen bij de opbrengsten bedrijven omdat in de oude RJ richtlijn beide werden verantwoord als Baten uit eigenfondsenwerving. De baten bedrijven en andere organisaties zonder winststreven zijn cumulatief circa € 175k lager dan begroot.

6.7 Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten:

De baten zijn als volgt samengesteld:

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Verhuur pand	94.532	-	127.311
Administratieve ondersteuning andere org. zonder winstst	15.425		
Projecten met als tegenprestatie product en/of dienst	30191		
Overige	4.056	-	
Totaal	144.204	94.539	127.311

Baten worden als Baten als tegenprestatie voor de levering van producten en/of diensten verantwoord en niet als geworven baten als één van onderstaande situaties van toepassing is. 1) de partner heeft het exclusieve recht op het geleverde product dienst. 2) Het product/dienst betreft activiteiten ander dan geformuleerd in onze doelstelling.

6.8 Overige baten:

De overige baten zijn als volgt samengesteld:

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Overige	-	-	-
Totaal	-	-	-

6.9 Besteed aan doelstelling:

De hier verantwoorde kosten hebben allen betrekking op uitvoeringskosten van eigen activiteiten.

Natuur & Milieu verstrekt geen subsidies aan derden.

Onder de som der lasten is een bedrag aan personele kosten opgenomen, zonder opsplitsing naar doelstelling als volgt gespecificeerd:

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Lonen en salarissen	2.319.430	2.332.306	2.781.089
Sociale lasten	343.989	479.241	427.452
Pensioenkosten	313.225	383.393	368.961
	2.976.644	3.194.940	3.577.502
Inhuur tijdelijk personeel	228.430	190.000	355.515
Overige personeelskosten	99.083	105.000	132.737
	3.304.157	3.489.940	4.065.754

Een verdere specificatie van deze kosten is te vinden in hoofdstuk 7.

Het percentage van de totaal aan de doelstellingen bestede kosten ten opzichte van de totale baten van de Stichting bedraagt voor 2017: 94% (2016: 103%) en ten opzichte van de totale lasten: 89% (2016: 90%).

6.10 Wervingskosten:

De wervingskosten worden verdeeld op basis van de uren per project.

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Wervingskosten	129.954	151.913	161.808
Som van de geworven baten	5.490.924	5.160.436	5.944.468
<i>Kosten in % van de som van de geworven baten</i>	<i>2,4%</i>	<i>2,9%</i>	<i>2,7%</i>

Het percentage kosten ten behoeve van de fondsenwerving is ten opzichte van 2016 gedaald. Dit wordt onder andere veroorzaakt doordat er minder uren besteed zijn aan werving dan begroot vanwege de daling in de FTE's vanwege de reorganisatie.

6.11 Beheer en Administratie:

Deze kosten worden volgens de richtlijn RJ 650 niet toegerekend aan de doelstellingen en de post wervingskosten, maar als separate kostenpost zichtbaar gemaakt in de staat van baten en lasten.

De kosten van de organisatie worden volgens de volgende sleutel aan de kosten Beheer en Administratie toegerekend:

	Doelstelling	Wervingskosten	Beheer en Administratie
Directie	80%	3%	17%
Management ondersteuning	44%	3%	53%
Personeel en Organisatie	60%	3%	37%
Financiën (Incl. projectadministratie)	58%	3%	39%
Totaal	60%	3%	37%

De sleutel is gebaseerd op een inschatting van de uren besteding van directie, managementondersteuning (inclusief facilitaire zaken), financiën en Personeel en Organisatie.
De toedeling van de wervingskosten is gebaseerd op de verhouding van de in 2017 daadwerkelijk geschreven uren fondsenwerving ten opzichte van het totaal aantal geschreven uren voor het realiseren van de doelstellingen.
Hantering van de sleutel leidt tot de volgende bedragen en percentages:

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Kosten Beheer en Administratie	495.537	451.989	521.361
Som der lasten	5.944.135 8,3%	5.629.975 8,0%	6.936.456 7,5%

De kosten beheer en administratie komen, zowel absoluut gezien en als percentage, hoger uit dan begroot.
In tegenstelling tot vorig jaar zijn er kosten direct toegerekend aan Beheer en administratie hetgeen een kostenstijging tot gevolg had voor het percentage van kosten Beheer en Administratie ten opzichte van de som der lasten wordt gestreefd naar een realisatie van een percentage tussen de 7% en 9%.

6.12 Saldo voor financiële baten en lasten:

Het resultaat uit beleggingen kan als volgt worden gespecificeerd:

	werkelijk 2017	begroot 2017	werkelijk 2016
Dividend Meewind	5.278	10.000	12.754
Rente	11.884-	15.000	26.477
Totaal	6.607-	25.000	39.231
Dividendbelasting (-/-)	792		1.913
Resultaat	7.399-	25.000	37.318

De negatieve rente wordt veroorzaakt door een rente correctie en lage rente standen.

6.13 Directie en Raad van Toezicht

Directie:

De Raad van Toezicht heeft het bezoldigingsbeleid, de hoogte van de directiebeloning en de hoogte van andere bezoldigingscomponenten vastgesteld. Periodiek wordt dit geactualiseerd, in 2017 is dat ook gebeurd.
Bij deze vaststelling heeft de Raad van Toezicht de Adviesregeling Beloning Directeuren van Goede Doelen van GDN en de Code Wijffels gevolgd. Daarbij worden zwaartecriteria gehanteerd, aan de hand waarvan een maximumnorm voor het jaarinkomen wordt bepaald. Bij Natuur & Milieu leidde dit tot een zogenaamde BSD-score tussen 411 en 450 punten waarbij in 2017 een maximaal jaarinkomen hoort van € 114.247,- bij een full-time dienstverband conform Schaal H. De voor de toetsing relevante bedragen over 2017 zijn vermeld in de tabel hieronder.

Overzicht bezoldiging directie	2017	2017	2017	2016
Naam	M. Demmers	G. van Hooijdonk	T.J.A. Wagenaar	T.J.A. Wagenaar
Functie	directeur	directeur a.i.	directeur	directeur
Dienstverband				
Aard (looptijd)	onbepaald	onbepaald	onbepaald	onbepaald
Uren (per week)	40	36	40	40
Part-time %	1	1	1	1
Periode	1/11-31/12	1/6-31/10	1/1-31/5	1/1-31/12
	2017	2017	2017	2016
Bezoldiging (Eur)				
Jaarinkomen				
Bruto salaris	17.631		42.772	102.652
Vakantiegeld	1.410	-	8.212	8.212
GDN loon	19.042		50.984	110.865
SV-lasten (wg deel)	1.882	1.463	4.503	9.555
Belaste vergoedingen		7.500	65.000	-
Pensioenlasten (wg deel)	2.256	1.282	5.547	13.263
Overige beloningen				-
Totaal	23.180	10.245	126.034	133.683

Belaste vergoeding G. van Hooijdonk directeur a.i. en de bijbehorende werkgeverslasten betreffen de vergoeding die uitbetaald is voor de verrichten extra directeursstaken in de periode juni t/m oktober. De vergoeding voor de werkzaamheden Hoofd Programma's en lid management team zijn niet nader gespecificeerd.

Raad van Toezicht

Sinds boekjaar 2007 is Natuur & Milieu overgegaan naar een Raad van Toezicht model, waarbij de directeur tevens bestuurder is. De leden (6) van de Raad van Toezicht van de stichting ontvangen geen bezoldiging en aan hen is in dit boekje geen lening, voorschot of garantie verstrekt.

7. Specificatie en verdeling kosten naar bestemming

Bestemming	Doelstelling					Totaal		Totaal 2016
	Marketing	Programma's	Overige *	administratie	2017	2017	0	
Gemiddeld aantal medewerkers (FTE)	13,44	16,28	3,69	1,06	3,60	38,08	40,40	49,39
Publiciteit en communicatie	34.447	41.720	9.449	2.727	9.233	97.576	145.000	179.000
Salariskosten	1.050.839	1.272.720	288.237	83.193	281.655	2.976.644	3.194.940	3.684.696
Overige personele kosten	115.621	140.034	31.714	9.154	30.990	327.513	295.000	409.000
Huisvestingskosten	221.939	268.800	60.876	17.570	59.486	628.671	505.000	590.000
Bureaunkosten	31.242	37.839	8.570	2.473	8.374	88.499	95.000	112.000
Organisatiekosten	53.759	65.110	14.746	4.256	14.409	152.281	173.410	157.000
Algemene kosten	64.809	78.493	17.777	5.131	72.939	239.148	247.000	333.000
Afschrijvingen	68.840	83.375	18.882	5.450	18.451	194.998	150.000	140.000
Totaal kosten organisatie	1.641.497	1.988.092	450.250	129.954	495.537	4.705.330	4.805.350	5.604.696
Materiële projectkosten	436.836	729.124	72.845			1.238.805	819.625	1.868.654
Totaal	2.078.333	2.717.216	523.095	129.954	495.537	5.944.135	5.624.975	7.473.350
Bestedingspercentage uitgedrukt t.o.v. de som van de baten volgens Staat van baten en lasten	36,9%	48,2%	9,3%	2,3%	8,8%	105,5%	99,8%	132,6%
Lasten t.o.v. de som van de lasten volgens Staat van baten en lasten	35,0%	45,7%	8,8%	2,2%	8,3%	100,0%	99,9%	125,7%

* De activiteiten onder de doelstelling "overige" betreffen onder andere:

- Activiteiten met betrekking tot samenwerkingsverbanden met andere partijen;
- Overige strategische activiteiten.

8. Toelichting verdeling uitvoeringskosten

Algemeen

In de kosten Beheer en Administratie zijn o.a. de kosten van het personeel opgenomen dat geen directe inzet heeft op projecten van Natuur & Milieu.

Kosten van administratieve ondersteuning van de projecten zijn wel opgenomen als kosten ten laste van de doelstelling.

Op de begrotingsposten

Publiciteit en communicatie:

De gerealiseerde kosten 2017 zijn € 47k lager dan begroot. Er is bewust minder uitgegeven voor publiciteit en communicatie. Donateurs materiële kosten in 2018 zijn niet als P&C begroot .

Salariskosten:

De gerealiseerde salariskosten in 2017 waren € 218k lager dan begroot.

Dit is te verklaren door het vertrek van diverse collega's na de reorganisatie. Hierdoor was de formatie in 2017 niet conform begroting.

Overige personele kosten:

De overschrijding (€ 32k) wordt veroorzaakt door hogere inhuurkosten vanwege vervanging van langdurige zieken en de tijdelijke invulling van verschillende vacatures.

Huisvestingskosten:

De huisvestingskosten waren € 180k hoger dan begroot als gevolg kosten oude pand en bijbehorende juridische kosten.

Bureaustkosten:

De Bureaustkosten waren lager dan begroot (€ 7k) hetgeen voornamelijk veroorzaakt werd door efficiënter inkoopbeleid.

Organisatiekosten:

De organisatiekosten zijn € 21k lager dan begroot. Dit is te verklaren doordat de reiskosten lager uitvielen doordat er minder FTE's in dienst waren dan begroot. Daarnaast is er minder gespendeerd aan Lidmaatschappen.

Algemene kosten:

Geen bijzonderheden

Afschrijvingen:

De overschrijding van de afschrijvingen van € 44k wordt veroorzaakt doordat de verbouwingen in 60 maanden worden afgeschreven. Begroot is 120 maanden afschrijving voor verbouwingen. Van de verhuurder van het nieuwe pand is een investeringsbijdrage ontvangen. Deze bijdrage is verwerkt als huurkorting. Deze extra kosten voor afschrijvingen zijn gedekt door lagere huurkosten.

Materiële projectkosten:

De materiële opbrengsten zijn gelijk aan de materieel-uitgaven en sterk afhankelijk van de omvang van de gecontracteerde campagnes. Deze zijn extern gefinancierd is resultaat neutraal. De inkind bijdrage over 2017 bedragen € 294k. Inkind bijdrage worden niet begroot.

9. Overige gegevens

9.1 Vaststelling en goedkeuring

De jaarrekening 2017 is door de directie vastgesteld op 18 april 2018 en door de Raad van Toezicht goedgekeurd in de vergadering van 8 mei 2018.

9.2 Voorstel resultaatbestemming

De directie stelt de resultaatbestemming vast overeenkomstig de resultaatverdeling zoals opgenomen in de staat van baten en lasten.

9.3 Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Bijlage: Begroting 2018

Baten:	Begroting 2018	Realisatie 2017	Begroting 2017
- Baten van particulieren	300.000 (1)	362.734	300.000
- Baten van bedrijven	1.776.857	1.296.307	2.411.398
- Baten van loterijorganisaties	2.270.440	2.269.844	1.800.000,00
- Baten van subsidies van overheden	240.256	372.665	401.291
- Overige baten van overheden	144.143	248.297	241.747
- Baten van andere organisaties zonder winststreven	241.600	941.077	6.000
Som van de geworven baten	<u>4.973.296</u>	<u>5.490.924</u>	<u>5.160.436</u>
- Baten als tegenprestatie producten en/of diensten	108.468	144.204	94.539
- Overige baten	0	0	0
Som der baten	5.081.764 (2)	5.635.128	5.254.975
Lasten:			
Besteed aan doelstellingen			
- Campagnes	1.674.407	2.078.333	2.056.043
- Programma's (Voedsel, Energie en Mobiliteit)	2.217.545	2.717.216	2.190.358
- Overige	<u>632.382</u> (4)	<u>523.095</u>	<u>779.673</u>
	4.524.333 (3)	5.318.644	5.026.073
Wervingskosten	140.252	129.954	151.913
Beheer en administratie	422.179	495.537	451.989
Som der lasten	5.086.764	5.944.135	5.629.975
Saldo voor financiële baten en lasten	-5.000	-309.007	-375.000
- Saldo financiële baten en lasten	<u>5.000</u>	<u>-7.399</u>	<u>25.000</u>
Saldo van baten en lasten	<u>0</u>	<u>-316.405</u>	<u>-350.000</u>

Overschot/tekort is toegevoegd/onttrokken aan:

- Continuïteitsreserve	-233.530
- Bestemmingsreserves	
<i>Toevoeging Reserve Ziekteverzuim</i>	0
<i>Bestemmingsreserve projecten</i>	-101.022
<i>Onttrekking Reserve leeftijdsbewust personeelsbeleid</i>	0
<i>Reserve automatisering</i>	0
- Bestemmingsfondsen	
<i>Donateursbaten Zeekracht</i>	18.147

(1) Baten uit nalatenschappen worden niet begroot. De baten van particulieren zijn door nalatenschappen hoger dan begroot.

(2) De opbrengsten zijn over 2018 uit detailniveau opgebouwd. Vanwege de doorgevoerde reorganisatie begin 2017 zijn de opbrengsten begroot gedaald t.o.v. 2017.

(3) Vanwege de doorgevoerde reorganisatie begin 2017 zijn de kosten begroot gedaald t.o.v. 2017.

(4) De activiteiten onder de doelstelling "overige" betreffen onder andere:

- Activiteiten met betrekking tot samenwerkingsverbanden met andere partijen;
- Overige strategische activiteiten.